

Semptom Health Researches

home page : www.semptom.org

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

EXAMINING THE AGGRESSION LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS: THE CASE OF SAKARYA UNIVERSITY

Zülal ERDOĞAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, erdgnzul@gmail.com <https://orcid.org/0009-0007-5643-6734>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin demografik ve sosyal faktörler açısından incelenmesidir. Çalışmada cinsiyet, hobi durumu, romantik ilişki durumu ve sigara kullanımının öğrencilerin saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören 52.802 öğrenci oluşturmakta olup örneklem 377 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Araştırma verileri, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve demografik bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin cinsiyetlerine, hobi durumlarına ve sigara kullanım durumlarına göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, hobisi olan öğrencilerin saldırganlık puanlarının daha yüksek çıktığı ve sigara kullanan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin kullanmayanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Romantik ilişki durumu ise saldırganlık düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin saldırganlık davranışlarının çok boyutlu faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Sosyal hizmet bakış açısıyla, saldırganlık davranışlarının önlenmesine yönelik psiko-sosyal destek programlarının planlanması, öğrencilerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaları ve stresle baş etme mekanizmalarının güçlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal faktörler, saldırganlık, sigara kullanımı, sosyal hizmet, üniversite öğrencileri

SUMMARY

The purpose of this study is to examine the aggression levels of university students in terms of demographic and social factors. The study evaluated the effects of gender, hobby status, romantic relationship status and smoking on the aggression levels of students. The universe of the study consists of 52,802 students studying at Sakarya University, and the sample was limited to 377 students. The research data were collected using the Buss-Perry Aggression Scale and demographic information form. The descriptive scanning model, one of the quantitative research methods, was used. In the analysis of the data, the t-test was applied for independent samples.

According to the research findings, significant differences were found in the aggression levels of the students according to their gender, hobby status and smoking status. It was determined that the aggression levels of female students were higher than male students, the aggression scores of students with hobbies were higher and the aggression levels of students who smoked were lower than those who did not. The romantic relationship status did not show a significant difference on the aggression level. The findings show that the aggressive behaviors of university students are affected by multidimensional factors. From a social work perspective, it is recommended that psychosocial support programs be planned to prevent aggressive behaviors, help students establish healthy social relationships, and strengthen their stress coping mechanisms.

KeyWords: Aggression, psychosocial factors, smoking behavior, social work, university students

GİRİŞ

Toplumun temel yapı taşlarından biri olan birey, yaşamının farklı evrelerinde çeşitli sosyal, psikolojik ve çevresel etkenlerin etkisiyle şekillenir. Bu etkenler bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını olduğu kadar, çevresiyle kurduğu ilişkileri de derinden etkiler. Bireylerin toplumsal yaşam içerisindeki tutum ve davranışlarını şekillendiren en önemli unsurlardan biri, içinde buldukları sosyal çevre ve bu çevrede edindikleri deneyimlerdir. Özellikle saldırganlık gibi bireylerarası ilişkileri ve toplumsal düzeni olumsuz etkileyebilen davranış örüntüleri, sosyal bilimler alanında üzerinde sıkça durulan konulardan biri olmuştur.

Saldırganlık, bireylerarası ilişkilerde sıkça karşılaşılan, nedenleri ve ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından yoğun biçimde araştırılan ve önlenmesine yönelik çeşitli stratejilerin geliştirilmeye çalışıldığı bir davranış biçimidir. Literatürde saldırganlığa dair farklı tanımlamalar bulunsa da en temel haliyle saldırganlık; zarar verme amacı güden ve hedefteki organizmanın bu eylemden kaçınmaya çalıştığı bir davranış olarak ifade edilmektedir (Baron & Richardson, 1994).

Buss (1961), saldırganlık olgusunu üç temel boyut çerçevesinde sistematik olarak sınıflandırmıştır. Buna göre saldırganlık; (a) fiziksel ya da sözel, (b) aktif ya da pasif ve (c) doğrudan ya da dolaylı biçimde ortaya çıkabilen çok boyutlu bir davranış örüntüsü olarak ele alınmaktadır. Fiziksel saldırganlık; bireyin karşı tarafa zarar verme amacıyla gerçekleştirdiği itme, çekiştirme, vurma, ısırma ve benzeri bedensel eylemleri kapsamakta; sözel saldırganlık ise iletişim araçları yoluyla karşıdakine psikolojik zarar verme veya onu küçük düşürme niyetiyle gerçekleştirilen sözlü ifadeleri içermektedir.

Aktif saldırganlık, failin doğrudan zarar verme amacı güderek bilinçli bir şekilde giriştiği eylemleri tanımlarken; pasif saldırganlık, bireyin açık bir zarar verme davranışı sergilemeksizin, karşı tarafın hedeflerine ulaşmasını engelleme yönündeki edilgen tutumunu ifade etmektedir. Öte yandan, doğrudan saldırganlık, mağdura yönelik zararlı uyarıların açık ve hedefe dönük bir biçimde iletilmesiyle karakterize edilirken; dolaylı saldırganlık, zarar verme niyetinin dolaylı yollarla ve örtük biçimde hayata geçirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Walker & Richardson, 1998).

Saldırganlık yalnızca bireysel özellikler bağlamında değerlendirilememektedir. Sosyal destek eksikliği, aile içi iletişim problemleri, ekonomik sıkıntılar ve toplumsal baskılar saldırganlık eğilimlerini besleyebilmektedir. Psikososyal faktörler saldırganlık davranışlarının anlaşılmasında kilit rol oynamaktadır.

Çalışmada kullanılan demografik değişkenler ve saldırganlık arasındaki ilişkiler, birbiriyle kesişen, etkileşimli ve çok boyutlu faktörlerden oluşmaktadır. Cinsiyet, hobi durumu, romantik ilişki durumu ve sigara kullanımı gibi değişkenlerin her biri, saldırganlık davranışlarını farklı düzeylerde etkileyen unsurlar olsa da bu faktörlerin birbiriyle etkileşimi, saldırganlık eğilimlerinin daha karmaşık bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Örneğin, cinsiyetin saldırganlık üzerindeki etkisi, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle şekillenirken, hobiler (özellikle rekabetçi sporlar ve çevrim içi oyunlar), bu toplumsal yapı ile etkileşime girerek erkeklerde daha fazla fiziksel saldırganlık eğilimleri gözlemlenmesine yol açabilmektedir (Dill & Anderson, 2000).

KURAMSAL ÇERÇEVE

Saldırganlık davranışı, farklı duyguların birleşimiyle ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur. İnsanlık tarihine bakıldığında, saldırganlık davranışının dönemden döneme değişim gösterdiği görülmektedir. Bu değişim, saldırganlık kavramına dair geliştirilen teorilerin de çeşitlenmesine neden olmuştur. Psikoloji literatüründe ise saldırganlık, tanımlayıcı çerçeve açısından farklılıklar barındırmaktadır. En belirgin ayrım, bu davranışın kasıt unsuru içerip içermediği noktasında ortaya çıkmaktadır. Bushman ve Anderson (2002), insan saldırganlığını başka bir bireye bilerek ve isteyerek zarar verme amacı taşıyan davranışlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Literatürde saldırganlık kuramları genel olarak üç temel başlık altında toplanmaktadır: İçgüdü Kuramları, Biyolojik-Fizyolojik Kuramlar ve Davranışçı-Bilişsel Kuramlar (Tok, 2001).

A) İçgüdü Kuramları

İçgüdü kuramları saldırganlığı bireyin içsel dürtülerinin bir sonucu olarak ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre saldırganlık, organizmanın içinde biriken enerjinin bir dışa vurum şeklidir. İçgüdü kuramları kendi içerisinde üç alt kurama ayrılır: Psikanalitik Kuram, Etiyolojik Kuram ve Freud Sonrası Psikanalitik Kuramlar.

Saldırganlık davranışının kökenine ilişkin en eski yaklaşımlardan biri, bu eğilimin insanın biyolojik doğasında var olduğunu öne süren görüştür. Bu perspektifin önde gelen savunucularından biri ise Sigmund Freud'dur (Köknel, 1995). Psikanalitik yaklaşımın kurucusu Freud'a göre saldırganlık, insan doğasında var olan bir eğilimdir ve bireyin yıkıcı dürtülerini çevresine yöneltmesiyle ortaya çıkar. Freud, saldırganlık eğiliminin çocukluk dönemlerinde; oral dönemde ısırma, çiğneme gibi davranışlarla, anal dönemde dışkı kontrolüyle ve fallik dönemde ise Oedipus ve Elektra kompleksleri çerçevesinde görülebileceğini öne

sürmektedir (Geçtan, Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar, 1996). Adler'e göre saldırganlık, bireyin organik yapısından kaynaklanan bir dürtü olarak değil; kişinin kendi gereksinimlerini karşılama arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkan, engellenme durumlarında ya da yerine getirilemeyen sorumluluklar karşısında sergilenen akılcı olmayan davranış örüntüleri şeklinde değerlendirilmektedir. Adler, bireyin yaşamının erken dönemlerinde çevresinden nefret ve olumsuz duygulara maruz kalmasının, ilerleyen süreçte suç davranışlarına yönelme riskini artırabileceğini belirtmektedir. Ayrıca Adler'e göre, bazı bireyler ise bu olumsuz deneyimlerin yarattığı aşağılık duygusunu telafi edebilmek amacıyla üstünlük kompleksi geliştirerek, iç dünyalarında biriken nefreti çevrelerine yansıtma eğilimi gösterebilmektedir (Adler, 2000). Horney de Adler gibi saldırganlığı doğuştan gelen biyolojik bir dürtü olarak değerlendirmemektedir. Horney'in saldırganlık olgusunu açıklamada başvurduğu temel kavram ise "temel kaygı"dır. Bu yaklaşıma göre, bireyin yaşadığı temel kaygı duygusu saldırgan davranışların ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynamaktadır (Geçtan, 1990). Diğer bir ifadeyle, Freud sonrası psikanalitik düşünürler olan Adler, Horney ve Fromm ise saldırganlık davranışının açıklanmasında bireyin içinde bulunduğu sosyo-kültürel çevrenin etkilerini vurgulamışlardır.

Etiyolojik kuram ise hayvan davranışları üzerine yapılan gözlem ve deneylerle saldırganlık olgusunu açıklamaya çalışır. Lorenz ve Tinbergen (1966), saldırganlığın organizmanın içinde biriktiğini, hayatta kalma içgüdüsünün bir parçası olduğunu savunmuşlardır (Freedman, Sears, & Carlsmith, 1970).

B) Biyolojik-Fizyolojik Kuramlar

Biyolojik-Fizyolojik Kuramlar saldırganlık davranışını beyindeki merkezi sinir sistemi, hormonlar ve endokrin sistem bağlamında değerlendirmektedir. Bu kuram, limbik sistem, hipotalamus ve cinsiyet olgunluğu gibi faktörlerin saldırganlık davranışı üzerinde önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Lombroso' nun çalışmalarında ise çevresel faktörlerin (örneğin; deniz seviyesinden yükseklik, iklim koşulları, hava kirliliği, kalabalık gibi unsurlar) saldırganlıkla ilişkili olabileceği vurgulanmaktadır (Köknel, Bireysel ve toplumsal şiddet, 1996).

C) Davranışçı-Bilişsel Kuramlar

Davranışçı-Bilişsel Kuramlar ise saldırganlığı bireyin zihinsel süreçleri, öğrenme geçmişi ve çevresel koşulları üzerinden açıklamaktadır. Bu yaklaşım kapsamında Engellenme-Saldırganlık Kuramı, Sosyal Öğrenme Kuramı ve Bilişsel Kuram öne çıkmaktadır. Engellenme-

Saldırganlık Kuramına göre, bireyler hedeflerine ulaşamadıklarında ortaya çıkan doyumsuzluk, saldırganlık davranışıyla boşaltılmaya çalışılır (Morgan, King, Weisz, & Schopler, 1993). Dollard ve arkadaşları (1939) tarafından ortaya atılan bu kurama göre, bireylerin engellenen ihtiyaçları veya hedeflerine ulaşamama durumları saldırganlık tepkilerini tetikleyebilir. Bu bağlamda, bireylerin stres altında ya da baskı hissettiklerinde saldırgan davranışlara yönelebileceği öne sürülmektedir.

Bandura (1973) tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramına göre saldırganlık, gözlem yoluyla öğrenilen bir davranıştır. Bireyler, aile üyeleri, arkadaş çevresi veya medya aracılığıyla model alınan saldırgan davranışları taklit ederek bu davranışları içselleştirebilirler. Özellikle sosyal çevre faktörlerinin saldırganlık eğilimlerinin gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle Sosyal Öğrenme Kuramı ve Bilişsel Kuram, saldırganlığın, bireyin gözlem yoluyla edindiği öğrenme süreçleri sonucunda geliştiğini savunur; çevrede model alınan saldırgan davranışlar bireyin davranış repertuarına eklenir.

Berkowitz (1989) ise, bireylerin çevresel ipuçlarına verdiği bilişsel tepkilerin saldırganlık davranışlarını etkilediğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda çevreden gelen tehdit algısının, bireyin saldırgan tutum sergileme olasılığını artırabilmekte olduğu ifade edilmektedir.

Sosyal hizmet disiplini, saldırganlık davranışlarını bireyin sosyal çevresi, yaşam koşulları ve toplumsal yapıyla ilişkilendirerek ele alır. Mikro düzeyde bireysel danışmanlık ve öfke kontrol programları, mezo düzeyde grup çalışmaları ve okul sosyal hizmeti uygulamaları, makro düzeyde ise toplumsal politikaların geliştirilmesi sosyal hizmet müdahale alanlarını oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi, sağlıklı boş zaman faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve stresle başa çıkma becerilerinin artırılması, sosyal hizmet uzmanlarının odaklanması gereken alanlardır.

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda yapılan araştırmanın saldırganlık davranışlarını anlamaya katkı sunacağı ve sosyal hizmet uygulamalarında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş ve karşılaştırmalı tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın amacı, Sakarya Üniversitesi'nde lisans öğrenimi gören öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, romantik ilişki durumu, sigara kullanımı, hobi edinme durumu) göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemektir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır:

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği: Buss ve Perry tarafından geliştirilip Demirtaş Madran tarafından Türkçeye uyarlanmış olan ölçek, öğrencilerin saldırganlık düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek, 29 maddeden oluşmakta ve fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke ve düşmanlık olmak üzere dört alt boyutu kapsamaktadır. Maddeler 5'li Likert tipi (1: Kesinlikle Katılmıyorum - 5: Tamamen Katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekte bazı maddeler tersine puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği saldırganlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda ölçeğin güvenilirlik katsayısı 85 olarak bulunmuştur.

Demografik Bilgi Formu: Katılımcılara cinsiyet, düzenli olarak sigara kullanımı, romantik ilişki durumu ve haftada en az bir kez düzenli olarak uğraştıkları bir ilgi alanlarının (hobi) olup olmadığı gibi değişkenlere ilişkin dört soru yöneltilmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Sakarya Üniversitesi'nde araştırmanın yapıldığı tarihte 52.802 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada kullanılacak örneklem büyüklüğü, aşağıda verilen formül esas alınarak belirlenmiştir.

Araştırmanın evreni $N = 52.802$ 'dir.

(t) tablo değeri ise $1.96 = 2$ olarak alınmıştır.

$$n_0 = (t^2 \times P \times Q) / d^2 = (2^2 \times 0.5 \times 0.5) / 0.05^2 = 400$$

$$n = n_0 / (1 + n_0 / N) = 400 / (1 + 400 / 52.802) \approx 377$$

Bu hesaplama göre, araştırmanın örneklem büyüklüğü 377 öğrenci olarak belirlenmiştir. Bu örneklem büyüklüğü %95 güven düzeyinde ve %5 hata payıyla evreni temsil etme yeterliliğine sahiptir. Bu çalışmada, toplamda 378 katılımcı yer almış olup, 189 erkek ve 189 kadın üniversite öğrencisinden oluşan örneklem dengeli bir şekilde seçilmiştir. Her ne kadar örneklem büyüklüğü (n) = 377 olarak tespit edilmişse de anket uygulaması cinsiyet açısından eşit sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Erkek ve kadın katılımcı sayısının eşitlenmesi, cinsiyetin saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkilerini daha güvenilir bir biçimde karşılaştırabilmek amacıyla yapılmıştır. Bu dengeleme, gruplar arasındaki olası farkların daha belirgin bir şekilde analiz edilmesine olanak tanımış ve cinsiyetin araştırma sonuçları üzerindeki etkisinin daha net bir şekilde ortaya konmasına imkân sağlamıştır.

Veri toplama süreci 2025 yılı Mart ayında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu

basılı olarak hazırlanmış ve katılımcılara yüz yüze ulaştırılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı ve gizlilik ilkeleri hakkında gerekli bilgilendirme yapılarak gönüllülük esasına dayalı veri toplanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesinden önce Sakarya Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuş, Etik Kurul'un 13.03.2025 tarihli 82 sayılı toplantısının 10 No'lu kararıyla gerekli onay belgesi alınmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan saldırganlık düzeyi, sürekli ve sayısal verilere dayanmaktadır (Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği toplam puanı). Bağımsız değişkenler ise ikili kategorik yapıya sahiptir. Söz konusu yapı, bağımsız örneklem t-testinin kullanım koşullarına uygunluk göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin belirli sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Bağımsız Örneklem için t-Testi (Independent Samples t-Test) kullanılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

- Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri; serbest zamanlarında yapacak hobileri olan öğrenciler ve hobileri olmayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri romantik ilişkisi olan ve olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri; sigara kullanan öğrenciler ve kullanmayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	189	50
	Erkek	189	50
Haftada en az bir kez uğraştığı ilgi alanı var mı?	Evet	255	67,5
	Hayır	123	32,5
Romantik ilişki içerisinde misiniz?	Evet	115	30,4
	Hayır	263	69,6
Düzenli olarak sigara kullanıyor musunuz?	Evet	197	52,1
	Hayır	181	47,9
Toplam		378	100

Katılımcıların cinsiyet açısından dengeli dağılım gösterdiği, çoğunluğunun (%67,5) hobisi olduğu ancak sadece %30,4'ünün romantik bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların yarısından fazlasının (%52,1) düzenli olarak sigara kullandığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Saldırganlık Ölçek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	189	91,47	18,32
Erkek	189	84,77	19,61

Yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiş ve hipotez kabul edilmiştir ($p < 0,05$). Kadın öğrencilerin saldırganlık ölçek puan ortalaması 91,47; erkek öğrencilerin puan ortalamasının 84,77 olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, kadın öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu ve cinsiyet değişkeninin saldırganlık üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Hobi Durumlarına Göre Saldırganlık Ölçek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Hobi Durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Evet	255	91,09	17,17
Hayır	123	81,95	21,77

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin hobi edinme durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiş ve hipotez kabul edilmiştir ($p < 0,05$). Haftada en az bir kez düzenli olarak uğraştığı bir hobisi olan öğrencilerin saldırganlık ölçek puan ortalaması ($X =$

91,09), hobisi olmayan öğrencilere kıyasla ($X = 81,95$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu, öğrencilerin hobi edinme durumlarının saldırganlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Romantik İlişki Durumlarına Göre Saldırganlık Ölçek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Romantik İlişki Durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Evet	115	86,89	14,58
Hayır	263	88,66	20,97

Bağımsız örneklem t-testi sonucunda, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin romantik ilişki durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuş ve hipotez reddedilmiştir ($p > 0,05$). Romantik ilişki içerisinde olan öğrencilerin saldırganlık ölçek puan ortalaması ($X = 86,89$), romantik ilişki içerisinde olmayan öğrencilere ($X = 88,66$) kıyasla düşük olmakla birlikte, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ayrıca Levene's Test sonucu ($p = 0,000$) varyansların homojen olmadığını göstermektedir. Ancak eşit olmayan varyans varsayımı altında yapılan t-testi sonucu da anlamlı bir fark bulunmadığını doğrulamaktadır ($p > 0,05$). Sonuç olarak, tablo hipotezi desteklememiştir; üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri romantik ilişki durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Sigara Kullanım Durumlarına Göre Saldırganlık Ölçek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sigara Kullanım Durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Kullanan	197	79,04	17,89
Kullanmayan	181	98,00	15,45

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin sigara kullanım durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Sigara kullanan öğrencilerin saldırganlık ölçek puan ortalaması ($X = 79,04$), sigara kullanmayan öğrencilere kıyasla ($X = 98,00$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Ayrıca Levene's Test sonucu ($p = 0,847$) varyansların homojen olduğunu göstermektedir ve t-testi sonucu geçerlidir. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin sigara kullanım durumlarının saldırganlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan analiz sonucunda, üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sigara kullanım durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuş ve hipotez kabul edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Saldırganlık, bireylerarası ilişkilerde ve sosyal yaşamda olumsuz sonuçlara yol açabilen önemli bir davranışsal boyuttur. Üniversite öğrencileri, yaşamlarının bu döneminde hem bireysel hem de çevresel birçok stres faktörüyle karşı karşıya kalmakta ve bu durum, saldırganlık düzeylerinin şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Akademik baskılar, sosyal çevreyle uyum sorunları, ekonomik zorluklar ve hızlı değişen yaşam koşulları, öğrencilerin duygusal ve davranışsal tepkilerini etkileyerek saldırganlık eğilimlerinin artmasına neden olabilmektedir. Bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde üniversite sürecinin önemli etkileri bulunmaktadır. Mikro seçimler, makro etkilere dönüşebilme potansiyeli barındırmaktadır.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler (cinsiyet, hobi durumu, romantik ilişki durumu ve sigara kullanımı) bağlamında farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu bölümde, elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış, sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmiş ve çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Araştırma bulguları doğrultusunda, öncelikle öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, literatürde yer alan bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir. Saldırganlık davranışlarının sadece fiziksel saldırganlıkla sınırlı olmadığı, dolaylı ve sözel saldırganlık türlerinde kadınların da yüksek puanlar alabildiği ifade edilmektedir (Lotfi, Meydan, & Özkan, 2022). Özellikle duygusal ifade biçimleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal çevreyle kurulan ilişkiler, kadın öğrencilerde saldırganlık puanlarının yükselmesine neden olabilmektedir.

Öğrencilerin hobi edinme durumlarına göre saldırganlık düzeyleri incelendiğinde, hobisi olan öğrencilerin saldırganlık puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde hobi faaliyetlerinin bireylerin stres düzeylerini azaltıcı ve boş zamanlarını olumlu değerlendirme açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (Akyüz & Türkmen, 2016). Ancak bu çalışmada, hobisi olan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek çıkması dikkat çekmektedir. Bu durum, öğrencilerin hobilerinin türlerinin (örneğin rekabetçi sporlar, çevrim içi oyunlar, bireysel ve toplumsal yarışma içeren faaliyetler) saldırganlık

eğilimlerini tetikleyebileceği yönünde değerlendirilebilir. Ayrıca bazı hobilerin, özellikle bireysel rekabete dayalı veya çevrim içi ortamda gerçekleşen türlerinin sosyal izolasyonu artırarak saldırganlık eğilimine katkıda bulunabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sigara kullanımı açısından bakıldığında, sigara kullanan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, sigara kullanmayanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Sigara kullanan bireylerin saldırganlık dürtülerini nikotin aracılığıyla baskılayabildiği düşünülebilir. Bununla birlikte, sigara kullanımının sağlık açısından olumsuz sonuçları ve uzun vadede psikolojik bozukluk riskini artırdığı da göz ardı edilmemelidir.

Romantik ilişki durumu değişkeni açısından yapılan analizde ise öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Romantik ilişki içerisinde olan veya olmayan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri benzer çıkmıştır. Bu bulgu, saldırganlık üzerinde romantik ilişkilerin tek başına belirleyici bir faktör olmayabileceğini düşündürmektedir. Bireyin kişilik özellikleri, ilişki kalitesi, bağlanma stilleri, empati düzeyi gibi değişkenlerin saldırganlık üzerinde daha belirleyici olabileceği literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Atakay, 2014).

Genel olarak, bu çalışmanın bulguları saldırganlık olgusunun çok boyutlu bir yapı arz ettiğini ve bireysel alışkanlıklar, sosyodemografik özellikler, ilgi alanları gibi faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle stres, sosyal ilişkilerdeki doyum, kişisel baş etme mekanizmaları, duygusal regülasyon becerileri gibi unsurlar saldırganlık eğilimleri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Sosyal Hizmet bir disiplin ve meslek olarak literatürde yer alırken mikro, mezo ve makro düzeyde uygulamalar geliştirir. Bu uygulamalar dezavantajlı gruplar için müdahale planları geliştirir, grup çalışmaları yürütür ve sosyal politikalar geliştirir.

Sosyal hizmet disiplini, kuruluşundan günümüze kadar toplumda ihtiyaç sahibi bireylerin refahını ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik sosyal politikaların geliştirilmesine aktif katkılar sunmuştur. Sosyal hizmet uzmanları, üstlendikleri eğitici, organizatör, arabulucu ve savunucu roller doğrultusunda, bireylerin sosyal işlevselliklerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri amacıyla çeşitli mesleki müdahalelerde bulunmaktadırlar. Bu süreçte uzmanlar, sosyal politika alanına ait bilgi birikimi ve kavramsal çerçeveden büyük ölçüde faydalanmakta ve mesleki uygulamalarını bu disiplinin

sunduğu perspektif doğrultusunda şekillendirmektedirler (Danış, 2007, s. 52).

Sosyal hizmet perspektifiyle değerlendirildiğinde, saldırganlık davranışlarının yalnızca bireysel düzeyde ele alınması yeterli olmayacaktır. Saldırganlık davranışlarının altında yatan toplumsal, ekonomik ve çevresel faktörlerin anlaşılması sosyal hizmet müdahalelerinin etkinliğini artıracaktır. Sosyal Hizmet sistem ve ekolojik sistem kuramları ile birlikte, bireylere sunduğu psikososyal destekler sayesinde bireyi çevresi içerisinde değerlendirir. Sistem kuramı ve ekolojik sistem kuramı, sosyal hizmet mesleğinin temelini oluşturan "bireyi çevresiyle birlikte değerlendirme" yaklaşımına uygun bir yapı sunmaktadır. Özellikle birey, aile, grup ve topluluk düzeyinde çalışan sosyal hizmet uzmanları için kapsamlı ve işlevsel bir çerçeve sağlamaktadır. Bu kuramlar sayesinde meslek elemanları, hizmet verdikleri bireylerin yaşadıkları sorunları çok boyutlu bir bakış açısıyla analiz edebilmekte; müracaatçıların problemlerini çevresel ve bireysel faktörler birlikte ele alınarak değerlendirebilmektedir. Bu bağlamda, sistem ve ekolojik sistem kuramlarının sosyal hizmet uzmanları ile sosyal hizmet alanında eğitim alan öğrenciler tarafından doğru biçimde kavranması, mesleki uygulamaların etkinliği açısından fazlasıyla önem taşımaktadır (Baykara Acar & Acar, 2002, s. 30). Öğrencilerin yaşam koşulları, sosyal destek sistemleri, aile yapıları, toplumsal cinsiyet rolleri, üniversite ortamındaki sosyal ilişkileri saldırganlık düzeylerini etkileyebilecek önemli faktörler arasında yer almaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının özellikle öğrencilerin problem çözme becerilerini, öfke kontrol stratejilerini ve sağlıklı iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik bireysel danışmanlık, grup çalışmaları ve psiko-sosyal destek hizmetleri planlaması önerilmektedir.

Ayrıca üniversitelerde okul sosyal hizmeti uygulamalarının yaygınlaştırılması, öğrencilerin duygusal, sosyal ve akademik gelişmelerinin desteklenmesinde önemli rol oynayacaktır. Üniversite sosyal hizmet birimlerinin, öğrencilerin sigara kullanımı, hobileri, romantik ilişkileri ve stresle baş etme yöntemleri gibi alanlarda farkındalık çalışmaları yapmaları önerilmektedir. Öğrencilerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarını desteklemek, boş zamanlarını olumlu etkinliklerle değerlendirmelerini teşvik etmek ve sağlıklı baş etme yöntemlerinin önüne geçmek amacıyla düzenli bilgilendirme seminerleri, atölyeler ve grup çalışmaları yapılabilir.

Bu araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerinin saldırganlık eğilimlerini anlamada ve saldırgan davranışları azaltmaya yönelik önleyici psiko-sosyal müdahale programlarının planlanmasında yol gösterici

olabilir. Gelecek araştırmalarda, hobilerin türü, sosyal destek düzeyi, kişilik özellikleri, akademik başarı, ekonomik koşullar gibi değişkenler de eklenerek saldırganlığın daha geniş bir perspektiften ele alınması önerilmektedir. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının üniversite gençliğiyle ilgili politika ve programlarda aktif rol alarak bireysel müdahalelerin yanında yapısal iyileştirme çalışmalarına da katkı sunmaları önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. Apalı, Y. (2021). Michel Foucault'da İktidar ve Güç. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*. 5(2), 290-304.
2. Apaydın, E., Altun, F. (2021). Sosyal Girişimcilik ile Sosyal Hizmet Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*. 18(39), 777-803.
3. Artan, T., Özkan, A. (2020). Afetler ve Sosyal Hizmet. *Journal of ADEM*. (1), 47- 54.
4. Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological Theory*. 7(1), 14-25.
5. Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G., Sakarya, H. (2020). Güçlenmeyi Güç, Güçsüzlük, Baskı ve Güç İlişkileri Temelinde Anlamak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 31(4), 1913-1939.
6. Danış, M. Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 9(9), 45-54.
7. Doğan, T., Eryılmaz, A. (2013). Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33(33), 107-117.
8. Erbay, E. (2019). Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 19(42), 41-64.
9. Gutierrez, L.M., Glenn, E. (2010). Toward a Critical Understanding of Social Justice in Social Work. *Social Work*. 55(4), 317-327.
10. Healy, K. (2005). *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. Palgrave Macmillan.
11. Jackson, P. (2009). Pierre Bourdieu, Edkins, J., Vaughan-Williams, N. (Ed), *Critical Theorists And International Relations*. (116-127). *Routledge*.
12. Kara, M. A. (2019). Toplumsal Dayanışma Kavramı Temelinde İmece Kültürü: Tirebolu-Doğankent Yöresi Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 12(53), 377-386.
13. Keleşoğlu, F., Yıldız, R. (2021). Çokkültürcü Sosyal Hizmet Uygulaması ve Eklektik Perspektif. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 193-202.
14. Kırılıoğlu, M. (2019). Güçler Temelli Yaklaşım ve Güçlendirme: Kolektif Kimlik, Bilgi- Beceri, Benlik

- Kavramı, Eleştirel Farkındalık, Harekete Geçme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 2248-2277.
- 15.Kırılıoğlu, M. (2020). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Kişisel ve Mesleki Güç Algularının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 174-202.
- 16.Kuruhalil, İ., İpek, M. (2022). Sosyal Hizmette Kuram ve Uygulama: Sosyal Çalışmacıların Uygulamada Kuramsal Bilgi Kullanımları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1183-1208.
- 17.Saleebey, D. (2008). Güçlü Yönler Perspektifi: Uygulamalarımızda Olasılık ve Umudun İşe Yaraması. *Kapsamlı Sosyal Hizmet Ve Sosyal Refah El Kitabı: Sosyal Hizmet Mesleği*, 1, 123-142.
- 18.Şahin, F. (2001). Sosyal Hizmette Güçler Perspektifi ve Çözüm Odaklı Mülakat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4(4), 59-72
- 19.Solomon, B. (1976). *Black Empowerment; Social Work in Opressed Commnities*, New York, Columbia University Press.
- 20.Swartz, D. L. (2013). *Symbolic Power, Politics, Andintellectuals: The Political Sociology Of Pierre Bourdieu*. University of Chicago Press.
- 21.Tavukçu, C., Keleşoğlu, F. (2022). Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Bir Vaka Çözümlemesi. *In 4th International Congress on Multidisciplinary Social Sciences* (321).
- 22.Topateş, A. K., Topateş, H., Kıdak, E. (2022). Güçlendirme ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini İnkileminde Kadın Girişimciliği. *Çalışma ve Toplum*, 2(73), 1043-1074.
- 23.Töziün, M. (2010). Benlik Saygısı. *Actual Medicine*,18(7),52-57.
- 24.Tuncay, T. (2006). Sosyal Hizmetin Temel Hedefi: Sosyal Adalet Güçlendirmeyle Retorikten Pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), 53-70.
- 25.Ülgen, S. Y. (2012). *Evde Yaşayan Yaşlılarda Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- 26.Zengin, O., Altındağ, Ö.(2016). Bir İnsan Hakları Mesleği Olarak Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.
- 27.IFSW (International Federation of Social Workers), <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>, E.T. 01.12.2024.